8,00±5,43 %, klubo ir kelio sąnarių DOA - po 8,70± 5,88 %. Taigi II Varnių kapinyno paleopopuliacija buvo būdingo tam laikmečiui ūgio ir kūno sudėjimo. Dažnoka sąnarių patologija ir ilgųjų kaulų lūžimai blygoja apie nemažą fizinį krūvį.

Rimantas Jankauskas

VINKŠNINIŲ XV-XVII A. KAPINYNO REKONSTRUKCINĖ SOMATOLOGIJA IR PALEOPATOLOGIJA

Vinkšninių kapinynas (Alytaus raj.) tyrinėtas 1987 m. (žr. šios knygos p. 160). Jį reikėtų laikyti būdingomis viduramžių Lietuvos kaimo kapinaitėmis, todėl jo kaulinė medžiaga gerokai papildo turimas žinias apie to meto P Lietuvos gyventojus.

Osteometriškai ištirta 22 suaugusių asmenų (6 vyrų, 16 moterų) skeletai. Vidutinis vyrų ūgis buvo 166,6±4,5 cm, moterų - 156,3±1,0 cm, t.y. kiek žemesnis už to meto vidutinį Lietuvos gyventojų ūgį (atitinkamai 168,0 ir 157,2 cm), bet artimas to meto Alytaus gyventojams (atitinkamai 166,6 ir 156,1 cm). Vyrų vidutinis kūno svoris buvo 64,1±4,6 kg, moterų - 61,5±1,6 kg, t.y. vyrų kiek žemesnis, o moterų artimas to meto kaimo gyventojų bei alytiškių vidutiniam kūno svoriui (atitinkamai 67,0 ir 61,4 kg bei 67,2 ir 58,0 kg). Vyrų pečių plotis - 37,7± 0,9 cm, moterų - 33,7±0,4 cm, vyrų didžiausias dudens plotis vidutiniškai 25,3±1,0 cm, moterų - 26,1± 0,3 cm. Šie matmenys artimi ar kiek mažesni už viduramžių Lietuvos kaimo bei Alytaus miestečių vidurkius. Taigi Vinkšninių kapinyną palikusius žmones reikėtų laikyti neaukšto ūgio ir smulkaus kūno sudėjimo, lyginant tiek su to meto Lietuvos kaimo fonu, tiek su XV-XVII a. Alytaus miestečiais.

Kape Nr. 9A rastas 4,5-5,0 m. vaikas sirgo kraniostenoze: jam buvo visiškai sukaulėjusi kaukolės

strėlinė siūlė ir, greičiausiai kaip kompensacija padidėjusiam intrakranijiniam spaudimui, neužsidarę priekinis momenėlis bei metopinė siūlė. Tokia patologija galėjo būti galvos smegenų pakenkimo priežastis. Kape Nr. 13 rasta 25-30 m. moteris turėjo sugijusį kairiojo alkūnkaulio "gynimosi" lūžimą bei sugijusį vieno dešiniojo šonkaulio lūžimą. Kape Nr. 15 buvusi 30-35 m. moteris sirgo abiejų klubo sąnarių atsluoksniuojančiu osteochondritu, o 35-40 m. moteris iš kapo Nr. 17 turėjo sugijusį dešiniojo stipinkaulio lūžimą tipinėje vietoje. Stipinkaulis taip lūžta suklupus, griūvant ant ištiestos rankos. Kape Nr. 18 rastai 40-45 m. moteriai nustatyta šlaunikaulių bei blauzdos kaulų osteoperiostitas (antkaulio lėtinis uždegimas), liudijantis apie lėtinę infekciją ar intoksikaciją. Panaši patologija konstatuota ir 40-45 m. moteriai iš kapo Nr. 27 - ji sirgo abiejų žastikaulių, dilbio kaulų, šlaunikaulių bei blauzdos kaulų osteoperiostitu. Be to, jai rasta sugijęs dešiniojo stipinkaulio lūžimas. Moteris iš kapo Nr. 30 (50-55 m.) sirgo kairiųjų šonkaulių vidinių paviršių periostitu. Tokią patologiją sukelti galėjo lėtinis procesas krūtinės ertmėje - lėtinis pleuritas, pleuros empiema ir kt. Kape Nr. 6 rastas 50-55 m. vyras turėjo sugijusį dešiniojo alkūnkaulio proksimalinio trečdalio lūžimą, o vyras iš kapo Nr. 11 (35-40 m.) sirgo kairiųjų riešo ir klubo sąnarių deformuojančia osteoartroze (DOA). Kape Nr. 16 buvęs vyras turėjo sugijusį kairiojo raktikaulio lūžimą (kritimas ant ištiestos rankos?), o 25-30 m. vyras iš kapo Nr. 19 - osteomą (apie 1 cm skersmens) ant kairiojo momenkaulio (gerybinis kaulo navikas). 40-50 m. vyras iš kapo Nr. 40 sirgo dešinės alkūnės atsluoksniuojančiu osteochondritu.

Dėl įgimtų skeleto variacijų ir anomalijų minėtina 30-35 m. moteris iš kapo Nr. 35, turėjusi 5-6 ir 7-8 krūtinės slankstelių blokus, 25-30 m. moteris iš kapo Nr. 7, turėjusi 11 porų šonkaulių (vietoj paprastai būnančių 12). Tokią pat variaciją turėjo ir 30-35 m. moteris iš kapo Nr. 37, be to, jai rasta dalinė

5 juosmens slankstelio sakralizacija - papildomas sąnarys tarp slankstelio ir kryžkaulio. Ši anomalija dažnai būna juosmens skausmų priežastimi.

Apskritai imant, ilgųjų kaulų traumatizmas Vinkšninių kapinyne (1,65±0,82 %) artimas to meto Lietuvos kaimo vidutiniam (1,21±0,28 %) bei Alytaus gyventojų traumatizmui. Lėtinio periostito ir osteomielito žymės rastos 3 asmenims (13,64±7,32 %), t.y. šios patologijos pasitaikydavę kiek rečiau, negu Alytuje (apie 20 %). Cribra orbitalia (akiduobių akytumo), kaip anemijos rodiklio, dažnumas - 9,37± 5,15 % toks pat, kaip Alytaus kapinyne.

Apibendrinant galima pasakyti, kad Vinkšninių kapinyną paliko būdingi to meto P Lietuvai žmonės (nedidelio ūgio, smulkaus kūno sudėjimo). Nedidelis tyrimų skaičius neleidžia daryti kategoriškų išvadų, tačiau galima manyti, kad to meto kaimo gyventojų gyvenimo sąlygos labai nesiskyrė nuo Alytaus miestiečių, gal kiek rečiau pasitaikydavo lėtinių infekcinių susirgimų.